

Trojkoľejnosť ochrany v prípade zásahu do práv výkonem verejnej moci

JUDr. Pavel Simon, Nejvyšší soud
28. března 2019

Ideály v reálném světě a realita ve světě ideálů

- ideál – **I. ÚS 529/09** - Tam, kde jednotlivec jedná s důvěrou ve věcnou správnost aktů státu či jeho postupů a rovněž s důvěrou v jejich soulad s právem, musí být současně garantováno právo na náhradu škody, pokud se ukáže, že presumpce správnosti či zákonnosti byla klamná. Jinak řečeno, taková důvěra je možná pouze tehdy, pokud stát ... odpovídá za škodu vzniklou jednotlivci svojí činností v případě, že tato činnost se posléze ukáže jako nezákonná či jinak vadná.

Ideály v reálném světě a realita ve světě ideálů

- realita – chilling effect – kdo nic nedělá, nic nezkaží a práce pro stát jako rizikové povolání (**30 Cdo 3310/2013**)
- v ČR mimořádně přísná absolutní objektivní odpovědnost (§ 2 OdpŠk) x odpovědnost za porušení práva EU (musí být dostatečně závažné)

Ideály v reálném světě a realita ve světě ideálů

- **II. ÚS 590/08** - Má-li být jednotlivec povinen se úkonům trestního stíhání podrobit, musí v podmínkách materiálního právního státu existovat garance, že v případě prokázání, že trestnou činnost nespáchal, dostane se mu odškodnění za veškeré úkony, kterým byl ze strany státu neoprávněně podroben.
- v tomto duchu je ČR jedním z mála právních států na světě

Ideály v reálném světě a realita ve světě ideálů

- důležitost mezinárodní komparace – co je normální (**30 Cdo 2357/2010**)?
- vyvažování zájmů jednotlivců na odškodnění proti zájmu jednotlivců na fungování státu – nevylepšovat systém jednostranně
- není třeba legislativních změn, stačí judikatura

Tři linie ochrany porušení práv

- nikoli dvojkolejnost, ale dokonce trojkolejnost ochrany
- 1. kolej – správní soudy a žaloby proti rozhodnutí, proti nečinnosti a zásahové žaloby – rozhodnutí o nezákonnosti zásahu, zákazu pokračovat a odstranění následků, nikoli o náhradě újme
- 2. kolej – civilní soudy a žaloby na náhradu újmy (zákon č. 82/1998 Sb.) – rozhodnutí o náhradě újmy, nikoli o nezákonnosti rozhodnutí, povinnosti zdržet se pokračování zásahu nebo odstranit následky

Tři linie ochrany porušení práv

- 3. kolej – civilní soudy a žaloby na ochranu osobnosti – rozhodnutí o náhradě újmy, ale i povinnosti zdržet se pokračování zásahu nebo odstranit jeho následky
- zákon č. 82/1998 Sb. - speciální úprava odpovědnosti za zásah do osobnostních práv při výkonu veřejné moci
- obtíže při definici výkonu veřejné moci (**30 Cdo 4118/2015, 30 Cdo 5848/2016**)
- starosta na zasedání zastupitelstva a v hospodě

Tři linie ochrany porušení práv

- potíže dvojkoľejnosti – rozumíme si v tom, co je výkonem veřejné moci?
- scénář 1 – přenesení rozhodování o náhradě újmy na správní soudy. Úplně: správní soudy rozhodují v agendě, kterou neovládají a věcně s ní nemají zkušenost. Dvě větve soudnictví vykládají občanský zákoník. Částečně: dvě větve soudnictví vykládají zákon 82/1998 Sb. a OZ – nejednotnost judikatury bez možnosti jejího sjednocení.
- rychlost x právní jistota a kvalita rozhodování

Tři linie ochrany porušení práv

- scénář 2 – přenesení rozhodování o žalobách proti rozhodnutí, zásahových žalobách a žalobách na nečinnost na civilní soudy. Faktická likvidace správního soudnictví.
- výhoda: ???

Tři linie ochrany porušení práv

- scénář 3 – odstranění deklarace nezákonnosti zásahu, který již skončil (zák. č. 303/2011 Sb.). Určení nesprávnosti úředního postupu je to nejjednodušší.
- v tuto chvíli neexistuje účinnější cesta poskytování ochrany, než kombinace ochrany ze strany správních a civilních soudů. Každý ze soudů se pohybuje v terénu, který zná a rozumí mu.

Ochrana v daňových věcech

- málo častá agenda v náhradové judikatuře NS
- **30 Cdo 1290/2014** - Poškozená právnická osoba nemůže v řízení o náhradu nemajetkové újmy požadovat navýšení peněžitého zadostiučinění podle § 31a odst. 2 a 3 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., o částku odpovídající částce daně z příjmů, kterou případně v důsledku přijatého zadostiučinění bude povinna v budoucnu státu odvést.